

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
Obchodná fakulta

Evidenčné číslo: 16 600/B/1407103419

SLOBODA USADZOVANIA SPOLOČNOSTÍ
V PRÁVE ES

Bakalárska práca

2012

Kristína Vargová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Sloboda usadzovania spoločností v práve ES.

(bakalárska práca)

Študijný program: Zahraničnoobchodné podnikanie

Študijný odbor: 3.3.9 Obchodné podnikanie

Školiace pracovisko: Katedra obchodného práva

Vedúci záverečnej práce: Mgr. Lenka Vačková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú (habilitačnú) prácu som vypracoval(a) samostatne a že som uviedol (uviedla) všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
(podpis študenta)

Pod'akovanie:

Touto cestou by som sa chcela poďakovať Mgr. Lenke Vačokovej za cenné rady, pomoc a pochopenie pri písaní bakalárskej práce.

V Bratislave, 4.5.2012

ABSTRAKT

VARGOVÁ, Kristína: *Sloboda usadzovania spoločností v práve ES*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta, Katedra obchodného práva. – Vedúci záverečnej práce: Mgr. Lenka Vačoková. – Bratislava: OF EU, 2012, počet strán 40 s.)

Cieľom záverečnej práce je na základe analýzy konkrétnych rozhodnutí Európskeho súdneho dvora rozobrať možnosti slobody usadzovania v Európskej únii a zároveň posúdiť vývoj tejto problematiky a predpovedať nasledujúci vývoj.

Práca je rozdelená do 4 kapitol. Neobsahuje žiadne tabuľky, ani grafy. Prvá kapitola je venovaná sa zaoberá súčasným stavom riešenej problematiky, konkrétne definovaním štyroch základných slobôd spoločného trhu Európskej únie, definuje pojmy sloboda podnikania, sloboda usadzovania, osoby oprávnené zo slobody usadzovania, rieši otázky zákazu diskriminácie a nakoniec sa venuje osobnému štatútu spoločnosti

V ďalšej časti sa charakterizuje cieľ práce a metodika práce.

Záverečná kapitola sa zaoberá analýzou konkrétnych rozhodnutí Európskeho súdneho dvora.

Výsledkom riešenia danej problematiky je postupné badateľné rušenie obmedzení týkajúcich slobody usadzovania spoločnosti v Európskej únii.

Kľúčové slová:

Sloboda usadzovania, Európska únia, Európsky súdny dvor, premiestnenie sídla, osobný štatút spoločnosti, inkorporačná teória, teória skutočného sídla, Zmluva o založení Európskeho spoločenstva.

ABSTRACT

The aim of this work is based on the analysis of the specific decisions of the ECJ to break down the possibilities of freedom of establishment within the European Union and to assess the development of this issue and to predict the subsequent development. The work is divided into four chapters. It does not contain any tables or graphs. The first chapter is devoted to dealing with the current state of the field, specifically defined the four basic freedoms of the common market of the European Union, defines the concepts of free enterprise, freedom of establishment, persons entitled to the freedom of establishment, tackles the issues of non-discrimination and finally deals with the personal status of

The next section describes the objective of the work and methods of work. The final chapter deals with the analysis of specific decisions of the ECJ. The result of solving this issue is gradually noticeable interference restrictions on freedom of establishment of the European Union.

Key words:

Freedom of establishment, the European Union, European Court of Justice, the transfer, the personal status of the company, incorporative theory, the real seat theory, the Treaty establishing the European Community

Obsah:

Úvod.....	6
1. Súčasný stav riešenej problematiky	8
Sloboda usadzovania spoločností v Európskej únii	8
1.1 Spoločný trh Európskej únie	8
1.1.1 Slobodný pohyb tovaru	10
1.1.2 Slobodný pohyb kapitálu	11
1.1.3 Slobodný pohyb služieb.....	11
1.1.4 Slobodný pohyb osôb.....	12
1.2 Sloboda podnikania.....	13
1.2.1 Pojem „sloboda podnikania“	14
1.2.2 Pojem „sloboda usadzovania“	14
1.2.3 Osoby oprávnené zo slobody podnikania	15
1.2.4 Spoločnosti oprávnené zo slobody usadzovania.....	16
1.2.5 Obsah slobody usadzovania.....	16
1.2.6 Rozsah slobody usadzovania	18
1.2.7 Zákaz diskriminácie	18
1.2.7 Zákaz obmedzujúcich opatrení	20
1.2.9 Výnimky zo zákazu diskriminácie.....	21
1.3 Osobný štatút spoločnosti	22
1.3.1 Štátna príslušnosť spoločností	22
1.3.2 Kritéria určenia osobného štatútu	23
2. Ciele práce a metodika.....	25
2.1 Ciele práce	25
2.2 Metodika práce	25
3. Výsledky práce	26
3.1 Judikatúra Európskeho súdneho dvora týkajúca sa slobody usadzovania spoločností v Európskej únii	26
3.1.1 Prípady Daily Mail.....	26
3.1.2 Fearon	27
3.1.3 Segers.....	28
3.1.4 Centros	30
3.1.5 Überseering	32
3.1.6 Inspire Art	36
3.1.7 Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt	39
4. Diskusia	42
Záver	44
Bibliografia:	46
Knižné zdroje:.....	46
Odborné články:.....	46
Články v elektronických časopisoch:	46
Internetové stránky:	46

Úvod

Obchodné vzťahy boli po stáročia ovplyvňované rozdelením sveta na jednotlivé štáty. Spočiatku sledujeme silné protekcionistické opatrenia jednotlivých štátov v záujme ochrániť svoj trh a subjekty na ňom pôsobiace. Postupne však svet prechádza k liberalizmu, otváraniu jednotlivých ekonomík a dokonca spájaniu sa do väčších integračných zoskupení. Mobilita ekonomických subjektov prispieva k ekonomickému rastu a k zvyšovaniu konkurencie schopnosti. Postupná liberalizácia vedie až ku globalizácii a vzniku spoločného celosvetového trhu.

Významným ekonomickým, politickým a právnym zoskupením je Európska únia. Jej počiatky siahajú až do obdobia po druhej svetovej vojne, keď hlavným cieľom bolo zabezpečenie mieru a bezpečnosti na európskom kontinente. V priebehu rokov sa postupne vytvárali ekonomické a politické zoskupenia, ktoré tvoria základ dnešnej Európskej únie. Patria sem: Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO), neskôr Európske združenie voľného obchodu (EZVO), ktorého cieľom bolo vytvorenie zóny voľného obchodu. V roku 1957 boli podpísané tzv. Rímske zmluvy, ktoré položili základy Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom). V roku 1967 vstúpila do platnosti zmluva o spojení orgánov EHS, ESUA a Euratom. Tieto zmluvy sa začali spoločne nazývať Zmluvy o európskych spoločenstvách. Následne vznikla na základe dohody colná únia ako medzistupeň k spoločnému trhu. V roku 1979 sa krajiny dohodli na zavedení Európskeho menového systému (EMS) a zavedení košovej menovej jednotky ECU, ktorá slúžila na zúčtovanie pri medzinárodných platobných operáciách. S postupne zlepšujúcou sa sociálnou a politickou situáciou sa začali množiť reformné návrhy, ktoré vyústili do schválenia Jednotného európskeho aktu (JEA). Jednotný európsky akt predstavoval dosiaľ najväčší zásah do ustanovení Rímskych zmlúv. Jeho hlavným cieľom bolo dokončenie jednotného vnútorného trhu do roku 1992 a identifikoval prekážky na jeho dosiahnutie: technické, daňové a fyzické. JEA podporoval rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou a posilnil právomoci európskeho parlamentu. V roku 1985 bola podpísaná Schengenská dohoda, podpísalo ju päť krajín a jej cieľom bolo odstránenie kontrol na vnútorných hraniciach týchto štátov. V roku 1992 bola podpísaná Maastrichtská dohoda, ktorá vo veľkom rozsahu zmenila ustanovenia zakladajúcich zmlúv, jej podpisom vznikla Európska únia. Základom Európskej únie sa stali tri piliere: Európske

spoločenstvá, spoločná zahraničná a bezpečnostná politika, spolupráca v oblasti justície a vnútornej bezpečnosti. Na začiatku 90. rokov už bol takmer dokončený projekt spoločného trhu a medzi zúčastnenými stranami panoval názor o dokončení integrácie smerom k menovej a hospodárskej únii, čo sa v priebehu nasledujúcich rokov aj uskutočnilo.

Maastrichtská dohoda definuje ciele a inštrumenty, ktoré majú slúžiť k zrealizovaniu 4 základných slobôd: slobodný pohyb tovaru, slobodný pohyb služieb, slobodný pohyb kapitálu a slobodný pohyb osôb. Na prvý pohľad sa môže zdať, že slobodný pohyb osôb zahŕňa len slobodný pohyb osôb fyzických, je to však aj sloboda podnikateľov a právnických osôb (obchodných spoločností) vybrať si slobodne miesto svojho podnikania a ich právo podnikat' v ktoromkoľvek členskom štáte Európskej únie za rovnakých podmienok ako domáce subjekty.

Cieľom tejto práce je poukázať na možnosti slobody usadzovania spoločností v Európskej únii a postupný vývoj judikatúry Európskeho súdneho dvora v tejto oblasti. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Prvá kapitola sa zaoberá súčasným stavom riešenej problematiky, konkrétne definovaním štyroch základných slobôd spoločného trhu Európskej únie, definuje pojmy sloboda podnikania, sloboda usadzovania, osoby oprávnené zo slobody usadzovania, rieši otázky zákazu diskriminácie a nakoniec sa venuje osobnému štatútu spoločnosti. Druhá kapitola definuje ciele a metodiku práce. Tretia kapitola je zameraná na analýzu konkrétnych rozhodnutí Európskeho súdneho dvora, ktoré ovplyvnili vývoj slobody usadzovania. Štvrtá kapitola je venovaná výsledkom práce a diskusii.

1. Súčasný stav riešenej problematiky

Sloboda usadzovania spoločností v Európskej únii

1.1 Spoločný trh Európskej únie

Spoločný európsky trh sa považuje za jeden z najväčších úspechov Európskej únie (ďalej len EÚ). Umožňuje, aby sa na ňom stretli predávajúci a kupujúci z rôznych členských štátov bez akýchkoľvek obmedzení, akoby podnikali na vnútroštátnom trhu. Presné podmienky jeho fungovania určuje legislatíva EÚ. Vzniká tzv. komunitárne právo, definované ako súbor právnych noriem, ktorých tvorba sa na základe spoločnej vôle členských štátov preniesla na spoločné orgány EÚ a ktoré sú zamerané na vznik a fungovanie spoločného trhu, ako aj hospodárskej a menovej únie. V hierarchii týchto právnych noriem sú najvyššie zmluvy, na ktorých základe vzniklo integračné zoskupenie. Pre potreby problematiky spoločného trhu je to Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (ďalej len ZES).¹

ZES definuje spoločný vnútorný trh v článku 14, bode 2 nasledovne: „Vnútorný trh zahŕňa priestor bez vnútorných hraníc, v ktorom je v súlade s ustanoveniami tejto zmluvy zaručený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu.“ Z tejto definície teda vyplýva, že podstatou fungovania spoločného trhu je garantovanie štyroch základných slobôd a to:

- slobodný, resp. voľný pohyb tovaru,
- slobodný, resp. voľný pohyb služieb,
- slobodný resp. voľný pohyb kapitálu
- a slobodný, resp. voľný pohyb osôb.²

Všetky tieto slobody zabezpečuje ZES. Medzi jednotlivými slobodami je však potrebné rozlišovať, pretože na každú z nich sa vzťahuje samostatná právna úprava v ZES). O voľnom pohybe hovorí ZES v Hlave I. o ostatných zase v Hlave III. Príčinou tohto rozdelenia je skutočnosť, že pôvodne sa predpokladalo, že odstránenie prekážok pri

¹ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.6, ISBN 978-80-969951-6-5

² KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.6, ISBN 978-80-969951-6-5

pohybe tovaru bude jednoduchšie. Hlava III. potom obsahuje samostatné ustanovenia pre pracovníkov, podnikanie, služby, kapitál a platby.³

Základné slobody predpokladajú otvorenie hraníc medzi členskými štátmi, aby jednotlivé subjekty mohli vykonávať hospodársku činnosť presahujúcu tieto hranice. Vnútorý trh a jeho slobody však netreba chápať absolútne, pretože isté hranice ešte stále existujú. Postupne však dochádza k ich čoraz väčšiemu odstraňovaniu. Uskutočňovanie základných slobôd je realizované dvoma spôsobmi. Prvým je zákaz opatrení členských štátov, predstavujúcich prekážku pre cezhraničné transakcie. Druhým spôsobom je harmonizácia právnych noriem a politík v jednotlivých oblastiach hospodárskeho a spoločenského života, napr. ochrana spotrebiteľa, ochrana hospodárskej súťaže, ochrana životného prostredia, dopravná alebo poľnohospodárska politika.⁴

Význam vnútorného trhu pre Spoločenstvo vyplýva z článkov 2, 3 a 4 ZES. Tieto ustanovenia hovoria o cieľoch a prostriedkoch, ktoré slúžia na dosiahnutie stanovených cieľov. Cieľom Spoločenstva je:

- harmonický, vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj hospodárskych činností,
- vysoká úroveň zamestnanosti a sociálnej ochrany,
- rovné postavenie žien a mužov,
- trvalo udržateľný a neinflačný rast,
- vysoká úroveň konkurencieschopnosti a zblížovania hospodárskej výkonnosti,
- zvyšovanie životnej úrovne a kvality života,
- hospodársku a sociálnu súdržnosť medzi členmi.⁵

Na dosiahnutie týchto cieľov zavádza ZES niekoľko nástrojov, medzi ktoré patrí:

- spoločný trh
- hospodárska a menová únia
- uskutočňovanie spoločných politík a činností uvedených v článkoch 3 a 4 ZES.⁶

³ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.8, ISBN 978-80-969951-6-5

⁴ MOGYOROSIOVÁ, Z. 2006. *Vnútorý trh a právny systém Európskeho spoločenstva*, Centrum pre európsku politiku, str.18-19, ISBN 80-7165-549-4

⁵ ZES, článok 2, dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=sk&ihmlang=sk&lng1=sk,cs&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=441889:cs&page=>

⁶ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.7, ISBN 978-80-969951-6-5

1.1.1 Slobodný pohyb tovaru

Najväčším úspechom zavádzania jednotného trhu je odstránenie prekážok voľného pohybu tovaru. Za tovar sa považujú produkty, ktoré majú určitú peňažnú hodnotu a môžu byť predmetom obchodu.⁷ Pojem produkt pritom zahŕňa aj plyn, vodu, elektrinu, zvukové nahrávky, počítačové programy a pod. Za tovar nemožno považovať produkty, s ktorými je obchod nelegálny. Problémom často býva rozlíšenie tovaru od služby, alebo obchod s tovarom.⁸

V zmysle Nariadenia Rady(EHS) č.2913/92 sa sloboda pohybu tovaru týka iba takého tovaru, ktorý pochádza z členského štátu EÚ, resp. tovaru, ktorý je vo voľnom obehu na vnútornom trhu. Tovarom spoločenstva sa rozumie tovar, ktorý: „- je získaný alebo vyrobený výlučne na colnom území Spoločenstva za podmienok uvedených v článku 23 a ktorý nezahŕňa tovar dovezený z krajín alebo území, ktoré nie sú súčasťou colného územia Spoločenstva,

- dovezený z krajín alebo území, ktoré netvoria súčasť colného územia Spoločenstva a ktorý bol prepustený do voľného obehu,

- získaný alebo vyrobený na colnom území spoločenstva buď z tovaru uvedeného len v druhej zarážke, alebo z tovaru uvedeného v prvej a druhej zarážke.“⁹ Za štát pôvodu tovaru sa považuje štát, v ktorom bol tovar plne získaný alebo vyrobený. Ak sa na výrobe podieľalo viacero štátov za štát pôvodu sa považuje ten štát, v ktorom sa ako v poslednom uskutočnilo jeho podstatné a hospodársky odôvodnené spracovanie. Tovary, ktoré pochádzajú z nečlenských krajín, využívajú výhody slobodného pohybu len v prípade, ak boli prepustené do voľného obehu. Prepustenie do voľného obehu znamená uplatnenie obchodno-politických opatrení, splnenie ďalších formalít stanovených pre dovoz určitého tovaru a vybratie všetkých platieb dlžných na základe právnych predpisov.¹⁰

⁷Rozhodnutie ESD 7/68, prípad Taliansko vs. Komisia, dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61968CJ0007:EN:HTML>

⁸ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.8, ISBN 978-80-969951-6-5

⁹ Nariadenie Rady EHS č. 2913/92, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Spoločenstva, on-line: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:04:31992R2913:SK:PDF>

¹⁰ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.8, ISBN 978-80-969951-6-5

Na zabezpečenie fungovania slobody pohybu tovaru bolo nevyhnutné odstrániť všetky tarifné a netarifné obmedzenia.

Charakteristickým znakom voľného pohybu tovaru je deregulácia a liberalizácia trhu a aktívna konkurencia na trhu.

1.1.2 Slobodný pohyb kapitálu

Jednotný európsky trh je determinovaný aj spoločným trhom kapitálu a platieb, čo umožňuje väčšiu ponuku kapitálu, nižšie sadzby, dokonalejšiu alokáciu kapitálu a dokonalejšiu konkurenciu.

Hoci kapitál a platby nepredstavujú dve totožné kategórie, ich pohyb sa riadi spoločnými pravidlami. Pohyb kapitálu sa definuje ako nadobúdanie, speňaženie alebo transfer peňažného kapitálu a majetkových práv k zlatu alebo vecnému kapitálu.¹¹

Pohyb platieb alebo platobný styk tvoria bežné platby a prenos platobných prostriedkov buď v hotovosti, alebo vo forme šekov, zmeniek, poukážok alebo papierov na vyrovnanie záväzkov vyplývajúcich z transakcií v oblasti pohybu tovarov, služieb, osôb a kapitálu. Sloboda pohybu kapitálu a platieb sa týka len legálnych transakcií. Existujú aj rôzne spoločné opatrenia voči daňovým únikom a proti praniu špinavých peňazí.¹²

1.1.3 Slobodný pohyb služieb

Článok 49 ZES ukladá členským štátom povinnosť zrušiť všetky obmedzenia týkajúce sa slobodného pohybu služieb.

Služby predstavujú nehmotné plnenia, sú to napr. služby telekomunikačné, prepravné, poradenské atď. v komunitárnom práve však majú o odlišný význam. Ustanovenia ZES naznačujú, že pohyb služieb má znaky spoločné so slobodou podnikania. Niektoré ustanovenia totiž platia rovnako aj pre poskytovanie služieb. Napriek tomu má

¹¹ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.13, ISBN 978-80-969951-6-5

¹² KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.14, ISBN 978-80-969951-6-5

pohyb služieb svoje špecifiká. Za služby sa považujú plnenia poskytované spravidla za odplatu, pokiaľ nie sú upravené ustanoveniami o voľnom pohybe tovaru, kapitálu a osôb.¹³

Samozrejme, platí, že za služby sa môžu považovať iba služby poskytované legálne. Posúdenie legálnosti je však v kompetencii rozhodnutia jednotlivých členských štátov. Poskytovanie služieb rovnako ako všetky ostatné slobody musia obsahovať cezhraničný prvok. Táto podmienka je splnená ak:

- hranice prekračuje poskytovateľ služby.
- hranice prekračuje príjemca služby,
- hranice prekračuje iba služba, (korešpondenčný styk),
- služba sa poskytuje na území iného členského štátu.¹⁴

Z uvedeného vyplýva, že pohyb služieb niekedy zahŕňa aj pohyb osôb. Tieto osoby však musia mať bydlisko na území niektorého členského štátu EÚ. Pre poskytovateľov služieb navyše platí, že musia byť podnikat' v EÚ. Voľný pohyb služieb je založený na liberalizácii a súťaži.

1.1.4 Slobodný pohyb osôb

Voľný pohyb osôb môžeme definovať ako zmenu sídla osoby s cieľom vykonávať pracovnú alebo podnikateľskú činnosť na území členského štátu. Právo pracovať, žiť a cestovať kdekoľvek v EÚ patrí k základným právam občanov EÚ.

V rámci slobodného pohybu osôb rozlišujeme dve slobody:

- slobodný pohyb pracovníkov a
- sloboda podnikania(sloboda usadzovania, etablovania).

ZES poskytuje pracovníkom „právo prijať ponuku zamestnania, právo voľne sa pohybovať na území členských štátov za účelom prijatia zamestnania, právo zotrvať v členskom štáte za účelom zamestnania a zotrvať tam po zamestnaní.“¹⁵ Tieto práva sa však nevzťahujú na prácu vo verejnom sektore.

¹³ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.11-12, ISBN 978-80-969951-6-5

¹⁴ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.13, ISBN 978-80-969951-6-5

¹⁵ ZES, článok 39, odsek 3, dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=sk&ihmlang=sk&lng1=sk,cs&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=441889:cs&page=>

Základnou charakteristikou pracovníka je vykonávanie závislej činnosti za odmenu. Pričom o závislej činnosti hovoríme vtedy, ak je pracovník viazaný pokynmi vedúceho. Musí ísť pri tom o skutočnú činnosť, ktorá má ekonomický charakter.¹⁶

Sloboda pohybu pracovníkov sa vzťahuje na osoby, ktoré majú štátnu niektorého z členských štátov EÚ. Slobodný pohyb sa týka iba situácií, v ktorých je zahrnutý cezhraničný prvok.¹⁷

Slobode podnikania sa venuje nasledovná podkapitola.

1.2 Sloboda podnikania

Sloboda podnikania, nazývaná aj sloboda usadzovania a sloboda etablovania, predstavuje základnú slobodu podnikateľov podnikať na takom mieste, ktoré je pre nich najvýhodnejšie. Slobodný a nekomplikovaný pohyb spoločností v rámci EÚ je základným kameňom fungovania jednotného trhu a jeho rozvoja. Základnou právnou úpravou zaoberajúcou sa slobodou usadzovania je ZES a to najmä články 43 a 48 ZES. Výrazným spôsobom sú však tieto základné pramene ovplyvňované aj judikatúrou Európskeho súdneho dvora (ďalej len ESD).¹⁸

Základným ustanovením zaoberajúcim sa slobodou usadzovania je článok 43 ZES, ktorý hovorí: „V rámci nižšie uvedených ustanovení sú zakázané obmedzenia slobody usadzovania sa členom jedného členského štátu na území iného členského štátu. Zákaz sa vzťahuje aj na obmedzenia zakladania obchodných zastúpení, pobočiek alebo dcérskych spoločností štátnymi príslušníkmi ktoréhokoľvek členského štátu na území iného členského štátu. Sloboda usadiť sa zahŕňa právo začať a vykonávať činnosti ako samostatne zárobkovo činné osoby, ako aj založiť a viesť podniky, najmä spoločnosti v zmysle druhého odseku článku 48, za podmienok stanovených pre vlastných

¹⁶ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.9, ISBN 978-80-969951-6-5

¹⁷ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.10, ISBN 978-80-969951-6-5

¹⁸ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.10, ISBN 978-80-969951-6-5

štátnych príslušníkov právom štátu, v ktorom je usadená, s výhradou ustanovení kapitoly o pohybe kapitálu.“¹⁹

1.2.1 Pojem „sloboda podnikania“

Základné právo podnikat' sa týka tzv. primárneho podnikania(práva na území iného členského štátu začať a vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť, zakladať spoločnosti, slobodne si voliť ich právnu formu, byť účastinárom spoločnosti atď.) aj sekundárneho podnikania(t.j. práva osoby, ktorá už podniká na území členského štátu, zakladať zastúpenia, pobočky a dcérske spoločnosti kdekoľvek v EÚ). Okrem základného práva podnikat' majú príslušné osoby aj súvisiace práva. Ide o právo opustiť územie jedného členského štátu, právo pobytu, právo voľného pohybu na území daného štátu a právo zotrvať na území iného členského štátu aj po ukončení podnikania. K ďalším právam patria práva sociálnych a daňových výhod. Z formulácie, že právo podnikat' sa vzťahuje na štátnych príslušníkov iných členských štátov v rozsahu podmienok určených právom štátu podnikania pre vlastných štátnych príslušníkov, vyplýva zákaz priamej diskriminácie založenej na štátnej príslušnosti.²⁰

1.2.2 Pojem „sloboda usadzovania“

Samotná definícia pojmu usadzovania v Zmluve o ES nie je obsiahnutá. Je však možné ju vydedukovať z judikatúry Európskeho súdneho dvora. Usadzovaním sa rozumie: „skutočný výkon hospodárskej činnosti prostredníctvom stálej prevádzkarne v inom členskom štáte na dobu neurčitú.“²¹

¹⁹ ZES, článok 43, dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=sk&ihmlang=sk&lng1=sk,cs&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=441889:cs&page=>

²⁰ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.40, ISBN 978-80-969951-6-5

²¹ Rozhodnutie ESD C-221/89, (1991) *Kráľovná proti ministrovi dopravy, ex parte Factortame Ltd. a iným*, ECR I-3905, odsek 20., dostupné on-line, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61989J0221

Z uvedeného vyplýva, že sloboda usadzovania nezahŕňa len slobodu založenia spoločnosti na území istého štátu, ale aj vykonávanie zárobkovej činnosti na území štátu usadzovania. Princíp usadzovania dovoľuje oprávneným osobám participovať na hospodárskom živote členského štátu odlišného od štátu pôvodu.

Základným znakom, ktorý odlišuje slobodu usadzovania od voľného pohybu napríklad služieb, je kontinuálna báza, začlenenie tejto osoby do hospodárskeho života štátu, v ktorom sa usadila.²²

1.2.3 Osoby oprávnené zo slobody podnikania

Právo usadiť sa platí len pre tie osoby, ktorým je určené. ZES stanovuje toto právo ako pre fyzické, tak aj pre právnické osoby. Podľa článku 43 ZES sloboda usadzovania platí pre fyzické osoby, ktoré sú štátnymi príslušníkmi niektorého členského štátu EÚ.

Pre právnické osoby podľa článku 48 ZES platí: „So spoločnosťami založenými podľa práva niektorého členského štátu a ktoré majú svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto podnikania na území Spoločenstva, sa pre účely tejto kapitoly zaobchádza rovnako s fyzickými osobami, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov. "Spoločnosťami" sa myslia spoločnosti založené podľa občianskeho alebo obchodného zákonníka, vrátane družstiev a iných právnických osôb podľa verejného alebo súkromného práva s výnimkou tých, ktoré sú neziskové.“²³

V niektorých krajinách sa však vyskytujú aj právnické osoby, ktoré síce nedisponujú právnou subjektivitou v pravom slova zmysle, ale majú určité jej vlastnosti, napr. nemecké „Gesellschaft des bürgerlichen Rechts“, „Offene Handelsgesellschaft“. Vzhľadom na to, že vykonávajú hospodársku aktivitu by bolo v rozpore s právom ES odoprieť im slobodu usadzovania.²⁴

²² STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

²³ ZES, článok 48, dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=sk&ihmlang=sk&lng1=sk,cs&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=441889:cs&page=>

²⁴ STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

Pojem spoločnosť teda podľa článku 48 ZES obsahuje všetky osoby, iné ako fyzické, ktoré sú založené podľa právneho poriadku štátu, v ktorom boli založené, sú nositeľmi práv a povinností, a vykonávajú zárobkovú činnosť.

1.2.4 Spoločnosti oprávnené zo slobody usadzovania

Pri rozhodovaní, či spoločnosť bude patriť pod právny poriadok niektorého zo štátov Spoločenstva je nevyhnutné vychádzať zo základných kritérií určených v čl. 48 ods. 1 Zmluvy o Európskom Spoločenstve. Sloboda usadzovania sa totiž nevzťahuje len na spoločnosti, ktoré vykonávajú zárobkovú činnosť, ale len na tie, ktoré spĺňajú určité podmienky. Spoločnosť musí:

- byť založená podľa práva niektorého členského štátu a zároveň:
- má svoje sídlo (miesto, ktoré je uvedené v stanovách, zakladacej listine, Obchodnom registri ako sídlo)
- ústredie(miesto, v ktorom orgány spoločnosti prijímajú významné rozhodnutia) alebo
- hlavné miesto podnikateľskej činnosti(miesto, kde sa nachádzajú personálne a vecné prostriedky spoločnosti) v niektorom členskom štáte Európskej únie, pričom všetky uvedené kritéria sú si rovné.²⁵

1.2.5 Obsah slobody usadzovania

Ako je uvedené v článku 43 Zmluvy o ES, právo slobody usadzovania znamená právo slobodne vykonávať zárobkovú činnosť a zakladať na území členského štátu spoločnosti, dcérske spoločnosti pobočky atď. teda slobodne si vybrať miesto svojho podnikania.

Podľa formy môžeme rozlišovať:

- primárne usadzovanie
- sekundárne usadzovanie²⁶

²⁵ ZES, článok 48, dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=sk&ihtmlang=sk&lng1=sk,cs&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=441889:cs&page=>

²⁶ STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

Primárnym usadzovaním sa rozumie právo podnikateľ a premiestniť ťažisko svojho podnikania do iného členského štátu. Pri primárnom usadzovaní ide o ukončenie činnosti v domácom a štáte a výmaz z Obchodného registra a nový v zápis v členskom štáte, do ktorého sa podnikanie presúva.²⁷ Primárne usadzovanie obsahuje 2. odsek článku 43 ZES. V zemi pôvodu spoločnosti nezostáva žiadna prevádzkareň, alebo len taká, ktorá je priamo spojená s hlavným podnikom. Inak povedané, zárobková činnosť je úplne premiestnená do druhého štátu a je tam nanovo zariadená alebo je tam premiestnené rozhodovacie centrum spoločnosti. Úplnú primárnu slobodu usadzovania majú len nadnárodné spoločnosti.

U fyzických osôb rozlišuje dva typy primárneho usadzovania:

- premiestnenie sídla do iného členského štátu,
- zriadenie sídla v členskom štáte.²⁸

V praxi to znamená, že fyzická osoba si môže slobodne vybrať, v ktorom členskom štáte bude podnikateľ.

Druhá podoba primárneho usadzovania spoločností prešla dlhým vývojom. Postupne sa presadil zámer, že pri presunutí sídla spoločnosti nedochádza k strate subjektivity v domácom štáte. Toto právo sa však nedá nájsť ani v článku 43 ZES ani v článku 48. Ide skôr o využitie logického myslenia, pri skutočnosti, že spoločnosť má právo založiť dcérsku spoločnosť bez straty subjektivity, malo by to byť povolené aj pri premiestnení sídla.²⁹ Táto sloboda je zahrnutá aj v článku 293 ZES, ktorý stanovuje členským štátom: „Vzájomné uznávanie spoločností v zmysle druhého odseku Článku 48, ponechanie právnej subjektivity v prípade premiestnenia sídla z jednej krajiny do druhej a možnosť fúzie medzi spoločnosťami či firmami, ktoré sa riadia právnymi

²⁷ STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

²⁸ STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

²⁹ STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

predpismi v rôznych krajinách.“³⁰ Okrem teoretickej argumentácie má zásadné miesto v rozhodovaní o premiestnení a zachovaní právnej subjektivity firiem aj judikatúra ESD.

Sekundárna sloboda usadzovania predstavuje situáciu, keď fyzická alebo právnická osoba, ktorá má primárne sídlo na území niektorého členského štátu, si v zmysle článku 43 Zmluvy o ES zriadi:

- zastúpenie, pobočku alebo
- dcérsku spoločnosť.³¹

1.2.6 Rozsah slobody usadzovania

Ako je spomenuté vyššie sloboda usadzovania spoločností znamená možnosť spoločnosti slobodne si vybrať miesto svojho podnikania alebo si založiť vo vybranom štáte pobočku, dcérsku spoločnosť. Táto sloboda však nie je absolútna. Nie každé obmedzenie slobody usadzovania je porušením ZES. Niektoré výnimky sú zakotvené v sekundárnom práve EÚ, iné sú jasne vysvetlené v judikatúre ESD. Pri usadzovaní musí spoločnosť dbať na zákony upravujúce podnikanie v danom štáte, najmä podmienky získania živností, zakladania dcérskych spoločností, pobočiek atď. Štáty však musia pri tvorbe národných právnych predpisov rešpektovať komunitárne právo a v tejto súvislosti aj zákaz diskriminácie a zákaz obmedzujúcich opatrení. V prípade, že by národné právna úprava komunitárne právo nerešpektovala, došlo by k porušeniu komunitárneho práva.³²

1.2.7 Zákaz diskriminácie

Zákaz diskriminácie je zakotvený v článku 43 ZES, ktorý prikazuje zaobchádzať s cudzími štátnymi príslušníkmi ako so svojimi vlastnými. V praxi môžeme rozlišovať diskrimináciu zjavnú a skrytú.

³⁰ ZES, článok 293, dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=sk&ihmlang=sk&lng1=sk,cs&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=441889:cs&page=>

³¹ STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolocnosti

³² STAVINHOVÁ, P., 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolocnosti

Zjavná diskriminácia je úplne zakázaná. Výnimku tvoria iba situácie zakotvené v článku 45 a článku 46 ZES. O zjavnej diskriminácii hovoríme, keď právna úprava vyslovene odkazuje na štátnu príslušnosť.³³ ESD spočiatku považoval za zakázanú len priamu diskrimináciu. Ak sa právna úprava vzťahovala aj na vlastných štátnych príslušníkov, znamenalo to, že môže požadovať splnenie rovnakých požiadaviek od cudzích štátnych príslušníkov. V súvislosti s dodržiavaním tohto pravidla sa však vyskytovali rôzne problémy.³⁴

Skrytá diskriminácia sa objavuje tam, kde právna úprava nezakotvuje priamo obmedzenia vyplývajúce zo štátnej príslušnosti a formálne sa vzťahuje na všetkých, ale obmedzenia z nej vyplývajúce sa v skutočnosti aplikujú len na skupinu zahraničných spoločností. Ako príklad sa dá použiť podmienka znalosti jazyka alebo bydliska, ktorú môžu splniť len príslušníci domáceho štátu. S vlastnými a cudzími štátnymi príslušníkmi sa v tomto prípade zaobchádza rovnako, ale podmienky môže splniť iba skupina vlastných štátnych príslušníkov.³⁵

Za diskrimináciu sa nepovažuje jednanie, ktoré je vo verejnom záujme, je primerané a zmysuplné. Naopak o diskrimináciu pôjde v prípade svojvoľného rozdielného zaobchádzania.

Zákaz diskriminácie zatiaľ nemá horizontálny účinok, to znamená, že sa nedá uplatniť na konanie jednotlivcov, ale len na členské štáty. Uvedené pravidlo bolo čiastočne prelomené judikatúrou Súdneho dvora, ktorý zákaz diskriminácie aplikoval horizontálne na voči spolkom a profesným združeniam. S ohľadom na článok 10 ZES je možné pri porušení zákazu diskriminácie zo strany súkromnoprávneho subjektu dovoliť sa zo strany diskriminovaného náhrady škody od štátu, ktorý neurobil všetky všeobecné aj zvláštne opatrenia k tomu, aby nedochádzalo k porušeniu Zmluvy o Európskom spoločenstve.³⁶

³³ STAVINHOVÁ, P. 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

³⁴ KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.41, ISBN 978-80-969951-6-5

³⁵ STAVINHOVÁ, P. 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

³⁶ STAVINHOVÁ, P. 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

1.2.7 Zákaz obmedzujúcich opatrení

Judikatúra ESD najskôr interpretovala článok 43 ZES len ako zákaz diskriminujúceho jednania.³⁷ Postupne ale šiel ESD v duchu svojich rozhodnutí v oblasti tovaru a služieb a deklaroval, že aj nediskriminačné opatrenia obmedzujúce slobodu usadzovania môžu byť za určitých podmienok zakázané.

Rozhodnutím v prípade Klopp³⁸ najskôr deklaroval zákaz obmedzení len na zakladanie základných pobočiek, postupne však svoju interpretáciu článku 43 rozširoval. Príkladom sú rozhodnutia vo veciach Wolf³⁹ a Stanton⁴⁰. V ďalších rozhodnutiach potvrdil právo štátov vydávať právne predpisy upravujúce jednotlivé činnosti. Samozrejme, opatrenia, ktoré majú zabrániť, aby osoby pod zámienkou výkonu práv priznaných ZES obchádzali vnútroštátnu úpravu, alebo ktoré majú zabrániť nepoctivému, či podvodnému čerpaniu výhod komunitárneho práva, musia vychádzať zo zvážania opatrení v zmysle účelu, ktorý je obmedzovanými pravidlami sledovaný. A zároveň musia byť splnené tieto podmienky:

- opatrenie je použité nerozlišujúcim spôsobom,
- je zdôvodnené imperatívnymi požiadavkami vyplývajúcimi zo všeobecného záujmu
- musia byť vhodné pre dosiahnutie cieľa
- nejdú nad rámec toho, čo je pre sledovaný cieľ dôležité.⁴¹

³⁷ Rozhodnutie ESD z 6.12.1984, vo veci C-182/83 (*Robert Fearon & Company Limited v. Irish Land Commission*), dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61983CJ0182:EN:HTML>

³⁸ Rozhodnutie ESD z 12. júla 1984 vo veci C-107/83 (*Ordre des avocats au Barreau de Paris vs. Onno Klopp*), dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61983CJ0107:EN:HTML>

³⁹ Rozhodnutie ESD z 7. 7. 1988, vo veci 154-155/88 (*Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen v. H. Wolf a ďalší*), dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61987CJ0154:EN:HTML>

⁴⁰ Rozhodnutie ESD z 7. 7. 1988, vo veci 143/87 (*Christopher Stanton and SA belge d'assurance „L'Étoile 1905“ v. Institut national d'assurance sociales pour travailleurs indépendants*), dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61987CJ0143:EN:PDF>

⁴¹ STAVINOHOVÁ, P. 2006. *Svoboda usadzovania spoločností*. In Právni Poradce, dostupné na internete: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

Z judikatúry ESD vyplýva, že sú zakázané všetky opatrenia, ktoré sú diskriminačné, ale aj všetky opatrenia, ktoré sú spôsobilé slobodu usadzovania spoločností obmedziť. S výnimkou opatrení spĺňajúcich podmienky uvedené vyššie.

1.2.9 Výnimky zo zákazu diskriminácie

Ustanovenia článkov 45 a 46 ZES povoľujú výnimky zo slobody usadzovania odôvodnené fundamentálnymi záujmami členských štátov.

Výkon verejnej moci

Podľa článku 45 ZES sa ustanovenia kapitoly o slobode usadzovania nevzťahujú na „činnosti, ktoré sú v príslušnom členskom štáte, hoci len príležitostne späté s výkonom verejnej moci.“ Toto ustanovenie je potrebné vykladať reštriktívne a v zmysle práva EÚ, nie v zmysle vnútroštátneho práva. Činnosť pracovníka sa musí zahŕňať účasť na výkone moci štátu priznanej na základe verejného práva, ako aj povinnosti zamerané na zabezpečenie všeobecných záujmov štátu.⁴²

Verejný poriadok a bezpečnosť

Článok 46 ZES dovoľuje členskému štátu, aby na svojom území obmedzil slobodu usadzovania na základe štátnej príslušnosti, či sídla spoločnosti. Takéto opatrenia možno za určitých podmienok ospravedlniť verejnou bezpečnosťou, verejným poriadkom a ochranou zdravia. Uvedené pojmy je nutné vykladať úzko a ako pojmy komunitárneho práva. Výhrady je možné použiť len v prípadoch skutočného a vážneho ohrozenia vyššie uvedených chránených záujmov. Zároveň je neprípustné, aby štát vyslovil výhradu s odvolaním sa na niektorý z chránených záujmov a v obdobných prípadoch by nezasahoval voči vlastným štátnym príslušníkom.⁴³

⁴² KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, str.40, ISBN 978-80-969951-6-5

⁴³ STAVINHOVÁ, P. 2006. *Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolocnosti

1.3 Osobný štatút spoločnosti

Osobný štatút spoločnosti je jednou z najdiskutovanejších tém medzinárodného práva obchodných spoločností v poslednom desaťročí. Osobný štatút spoločnosti býva teóriou definovaný ako právny poriadok, ktorý je rozhodujúci pre úpravu vnútorných pomerov spoločnosti, vrátane otázok vzniku spoločnosti, jej právnej formy, právnej spôsobilosti spoločnosti, vrátane oprávnenia konať za spoločnosť, ako aj zmeny a zániku spoločnosti.⁴⁴ V slovenskom právnom poriadku nájdeme ekvivalent osobného štatútu spoločnosti v §20 Obchodného zákonníka. Týka sa otázky určovania ručenia spoločníkov za vzniknuté záväzky spoločnosti. Osobný štatút spoločnosti vymedzuje aj základnú organizačnú štruktúru spoločnosti, náležitosti a zmeny stanov vzťahy medzi spoločníkmi a spoločnosťou a vzťahy medzi spoločníkmi navzájom.

Kolízne úpravy osobného štatútu spoločností teda nie sú v jednotlivých štátoch zhodné. V členských štátoch EÚ a takisto aj v iných štátoch sa postupne vyformovali dva základné smery určovania osobitného štatútu spoločností. Prvou skupinou sú štáty vyznávajúce teóriu inkorporácie, druhú časť štátov tvoria štáty riadiace sa teóriou skutočného sídla spoločnosti.⁴⁵

1.3.1 Štátna príslušnosť spoločností

Hoci určenie štátnej príslušnosti u fyzických osôb je v celku jednoduché, pri určovaní štátnej príslušnosti obchodných spoločností to býva dosť zložité a často býva predmetom prejudiciálneho konania ESD. Štátna príslušnosť spoločnosti môže byť vysvetľovaná v dvojakom zmysle a to v zmysle kolízno-právnom a tiež v zmysle práva cudzineckého.

V kolízno-právnom zmysle ide v podstate o osobný štatút spoločnosti. Je to právny poriadok, ktorým sa riadi právna subjektivita obchodných spoločností.

⁴⁴ PAUKNEROVÁ, M., 1998, *Osobní statut právnických osob v českém právu*. In: Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 1, ISBN 80-7184-692-9, s. 32

⁴⁵ DĚDIČ, J.- ČECH, P., 2004, *Evropské právo společností*. Bova Polygon, ISBN 80-7273-110-6., str. 35,

V mnohých právnych poriadkoch sa ale rozlišuje medzi pojmom tuzemská a zahraničná spoločnosť a pre tieto spoločnosti platí osobitný režim.

1.3.2 Kritéria určenia osobného štatútu

V súčasnosti sa stretávame s dvomi základnými kritériami na určenie osobného štatútu spoločností. Prvý je inkorporačný princíp a princíp skutočného sídla. Oba sa začali utvárať už v čase, keď začali spoločnosti prenikať po prvýkrát na zahraničné trhy.

1.3.2.1 Inkorporačný princíp

Inkorporačný princíp sa riadi pravidlom, že na posudzovanie osobného štatútu spoločnosti sa používa právny systém štátu, v ktorom bola spoločnosť založená. Platne založená spoločnosť podľa tohto pravidla, nemôže preniesť svoje registrované sídlo do inej krajiny bez toho, aby stratila právnu subjektivitu v štáte, v ktorom bola založená. Hraničným ukazovateľom je teda sídlo zapísané v obchodnom registri. Inkorporačný princíp vyžívajú právne poriadky Veľkej Británie, Holandska, Slovenska, Českej republiky, Írska i Dánska.⁴⁶

1.3.2.2 Princíp teórie sídla

Na rozdiel od štátov zastávajúcich inkorporačnú teóriu, štáty zastávajúce teóriu sídla používajú na určenie osobného štatútu spoločnosti miesto, z ktorého sa vykonáva jej riadenie.⁴⁷ Túto teóriu zastávajú najmä štáty so silnou potrebou ochrany veriteľov, spoločníkov a zamestnancov a pomocou týchto kolízno-právnych opatrní sa bránia pred

⁴⁶ PAUKNEROVÁ, M., 1998, *Osobní statut právnických osob v českém právu*. In: Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 1, ISBN 80-7184-692-9, s. 35

⁴⁷ DĚDIČ, J.- ČECH, P., 2004, *Evropské právo společností*. Bova Polygon, ISBN 80-7273-110-6., str. 35,

vstupom spoločností zo štátov, ktorých právna úprava zakladania spoločností je liberálnejšia. Snahou je vyhnúť sa tzv. Deleware efektu.⁴⁸

⁴⁸ Názov je odvodený od situácie, ktorá sa stala v USA po tom, ako Najvyšší súd prístupnil používanie inkorporačnej teórie pri zakladaní spoločností. Najliberálnejšie pravidlá mal v tých časoch štát Delaware, a tak sa tam registrovalo mnoho spoločností, ktoré v skutočnosti vykonávali svoju činnosť v iných štátoch

2. Ciele práce a metodika

2.1 Ciele práce

Jednou zo základných slobôd tvoriacich spoločný trh Európskej únie je slobodný pohyb osôb. Táto sloboda sa vzťahuje tak na fyzické osoby, ako aj na právnické. Spoločnosti teda majú právo slobodne si vybrať sídlo a miesto svojho podnikania podľa toho, ako im to najviac vyhovuje. V priebehu rokov sa táto sloboda formovala a bola otázkou mnohých prejudiciálnych konaní.

Cieľom tejto práce je na základe analýzy konkrétnych rozhodnutí Európskeho súdneho dvora rozobrať možnosti slobody usadzovania v Európskej únii a zároveň posúdiť vývoj tejto problematiky a predpovedať nasledujúci vývoj.

2.2 Metodika práce

V práci sú použité viaceré logické postupy a metódy, najmä abstrakcia, analýza, syntéza a dedukcia.

Najprv som využila metódu abstrakcie. Z dostupných rozhodnutí Európskeho súdneho dvora som vybrala tie, ktoré sú najdôležitejšie a najpodstatnejšie zasiahli judikatúru týkajúcu sa slobody usadzovania v Európskej únii.

Ďalšou použitou metódou je analýza. Analýza je metóda práce využívajúca rozklad a poznávanie. Znamená rozklad na jednotlivé časti, prvky. Túto metódu som použila pri štúdiu jednotlivých rozhodnutí Európskeho súdneho dvora.

Syntéza je spájanie jednotlivých častí do celku. Syntézu som použila pri spájaní jednotlivých čiastkových poznatkov do jedného celku.

Poslednou použitou metódou je dedukcia. Dedukcia je myšlienková operácia, ktorá z jednej alebo viacerých premís vyvodzuje výrok, ktorý je ich logickým dôsledkom. Dedukcia bola použitá pri stanovovaní konkrétnych záverov z predchádzajúcej analýzy a syntézy.

V závere je použitá predikcia. Je to objektívna predpoveď objektívne možného, doposiaľ nepozorovaného stavu na veci. Metódu som použila na stanovenie možného budúceho vývoja slobody usadzovania v Európskej únii.

3. Výsledky práce

3.1 Judikatúra Európskeho súdneho dvora týkajúca sa slobody usadzovania spoločností v Európskej únii

ESD vydal v súvislosti so slobodou usadzovania niekoľko významných rozhodnutí. Najvýznamnejšie sú rozsudky vo veciach Daily Mail, Uberseering, Inspire Art a Centros. Týmto rozsudkom predchádzali rozhodnutia Fearon, Komisia vs. Francúzsko a Segers. K relatívne najnovším patrí rozsudok z 16.12.2008 vo veci Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt. V nasledujúcich podkapitolách budem vybrané prípady analyzovať vo forme prípadových štúdií.

3.1.1 Prípád Daily Mail⁴⁹

Prípád Daily Mail je jedným z prvých, ktorý sa zaoberá slobodou usadzovania spoločností a premiestnením sídla. Išlo o spor medzi britskou kráľovnou a H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc. V prejudiciálnom konaní sa týkalo výkladu článku 52 a 58 ZES (dnes článku 43 a 48) a ustanovenia smernice Rady 73/148 z 21. mája 1973 o zrušení obmedzení pohybu a pobytu v rámci Spoločenstva pre príslušníkov členských štátov v oblasti práva usadiť sa a pohybu služieb. Pojednáva, či spoločnosť založená a fungujúca podľa právnych predpisov jedného členského štátu môže premiestniť svoje sídlo do druhého štátu, a ak je to možné, akým spôsobom.

Otázky vyplynuli na základe sporu medzi Daily Mail a General Trust. Daily Mail je britská spoločnosť, ktorá chcela premiestniť svoje sídlo do Holandska. Podľa britských právnych predpisov, len spoločnosť, ktorá je rezidentom Spojeného kráľovstva, teda tam má sídlo, spadá pod daňový systém Veľkej Británie. Zmena daňovej príslušnosti spadala pod Ministerstvo financií. Po dlhých rokovaniach Ministerstvo financií dospelo k rozhodnutiu, že spoločnosť môže zmeniť svoje sídlo za podmienky, že časť svojich aktív

⁴⁹ Rozhodnutie ESD z 27.9.1988, vo veci C- 81/87, (*the Queen v. H.M.Treasury and Commissioneres of Inland Revenue, ex parte Dail Mail and General Trust plc*), dostupné on-line : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61987CJ0081:EN:HTML>

najskôr predá a dane z tohto zisku pripadnú Veľkej Británii. Žiadateľ na to podal žalobu, odvolávajúc sa na vtedajšie články 52 a 58 ZES (dnes články 43 a 48) pripomienkujúc, že zmena sídla by podľa týchto článkov nemala podliehať rozhodnutiu ministerstva alebo by mala byť aspoň bez podmienok. V záujme vyriešenia sporu súd konanie prerušil a obrátil sa na ESD vo veci 4 prejudiciálnych otázok.

ESD uviedol, že spoločnosti sú produktom vnútroštátneho práva a existujú len na základe národnej právnej úpravy, ktorá určuje ich vznik i fungovanie (bod. 19 rozsudku). ESD sa odvolal i na článok 220 (v súčasnosti 293) ZES, ako ustanovenie doplňujúce predmetné články ZES a poukázal na to, že sú rozdiely v národných právnych úpravách otázky prenesenia sídla spoločností, ale mala by ich upraviť medzinárodná zmluva, alebo budúce zákonodarstvo Spoločenstva. Dokiaľ takéto zákonodarstvo neexistuje, nemožno dôjsť k záveru, že spoločnosť založená podľa práva členského štátu má možnosť premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu bez straty právnej subjektivity.

3.1.2 *Fearon*⁵⁰

Prípád Fearon predchádzal prípadu Daily Mail. Jedná sa o prejudiciálne konanie z 15. júna 1983, netýka sa priamo slobody usadzovania spoločností, ale taktiež ide o výklad článku 58 ZES. Je to spor medzi spoločnosťou Robert Fearon a spol. a Írskou pozemkovou komisiou. V prejudiciálnom konaní sa riešila otázka, či má Írska pozemková komisia právo odobrať pozemok z vlastníctva Roberta Fearona a spol. Podľa írskeho zákona o pozemkoch z roku 1933 totiž Írska pozemková komisia nemôže vykonávať právo vyvlastnenia pôdy na osobách, ktoré majú bydlisko do 3 míľ od pôdy, o ktorú sa jedná, najmenej na 1 rok, v prípade právnických osôb musia túto podmienku splniť všetci akcionári spoločnosti. V prípade Fearon mala spoločnosť 5 spoločníkov, všetci boli občania Spojeného kráľovstva, ani jeden však nespĺňal podmienku pobytu do troch míľ od predmetnej pôdy. Najvyšší súd sa na ESD obrátil s prejudiciálnou otázkou, či podmienka pobytu na pôde, ktorá je predmetom sporu, pre každého akcionára spoločnosti, môže byť interpretovaná ako porušenie článku 58 ZES. ESD na túto otázku odpovedal negatívne, odvolávajúc sa na článok 222 ZES. Systém verejného vyvlastnenia pôdy je súčasťou

⁵⁰ Rozhodnutie ESD z 6.12.1984, vo veci C-182/83 (*Robert Fearon & Company Limited v. Irish Land Commission*), dostupné on-line <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61983CJ0182:EN:HTML>

majetkového vlastníctva v Írsku a ZES sa nedotýka pravidiel, ktorými sa riadi systém vlastníctva v členských štátoch. Takisto článok 58 ZES hovorí len o slobode usadiť sa spoločnostiam založených v jednom členskom štáte na území iného členského štátu, nakoľko Fearon je írsky podnik, o diskrimináciu sa nejedná. V ďalšom dôvodení ESD uviedol, že požiadavka na pobyt na pôde je zdôvodnená určitým cieľom (na pôde má podľa zákona žiť človek, ktorý ju aj skutočne obrába a má sa ním zabrániť manipulácii a špekuláciám s pôdou) táto podmienka platí takisto pre občanov členského štátu ako aj občanov ostatných členských štátov a teda sa nejedná o diskrimináciu.

3.1.3 Segers⁵¹

Prípád Segers sa opäť zaoberá výkladom článkov 52 a 58 ZES(dnes články 43 a 48). Tento krát rieši otázku povinnosti sociálneho poistenia u spoločnosti, ktorá využila svoje právo slobody usadzovania.

Holandský súd poslednej inštancie v oblasti sociálneho zabezpečenia podal na Európsky súdny dvor prejudiciálne otázky v spore prebiehajúcom medzi D.H.M. Segers a Bestuur van de bedrijfsvereniging voor Bank- en Verzekeringswezen o výklade článkov 52, 58, 60 a 66 ZES s ohľadom na platenie sociálneho a zdravotného poistenia podľa holandskej legislatívy, a druhú týkajúcu sa článku 3 Nariadenia EHS číslo 1408/71 pýtajúcu sa, či Ziektevet (holandský systém nemocenského poistenia) porušuje právo rovnakého zaobchádzania, pokiaľ berie do úvahy, či je alebo nie je spoločnosť založená podľa holandského právneho systému.

Pán Segers a jeho manželka v apríli 1981 kúpili spoločnosť s ručením obmedzeným Slendrose Limited, so sídlom v Londýne, ktorá bola založená v súlade s anglickými zákonmi, obaja vlastniac rovnaký počet akcií. V júli 1981 pán Segers začlenil do SLENDEROSE Limited ako dcérsku spoločnosť jeho vlastný podnik, Free Promotion International, so sídlom v Holandsku, súčasne sa stal aj členom predstavenstva SLENDEROSE. V praxi Slendrose riadi dcérske spoločnosti a vykonáva činnosť len v Holandsku. V júli sa pán Segers prihlásil do systému zdravotného poistenia, poisťovňa

⁵¹ Rozhodnutie ESD zo dňa 10.7.1986 vo veci C 79/85 (*D.H.M. Segers v. Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor Bank- en Verzekeringswezen, Groothandel en Vrije Beroepen*), dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61985CJ0079:EN:HTML>

mu však odmietla zaručiť mu nemocenské dávky, nakoľko pán Segers v Slendrose zamestnaný prakticky nebol. Ziektevet okrem iného stanovuje, že každá osoba, ktorá je v podriadenom postavení voči zamestnávateľovi, je poistená.

Po zamietnutí žaloby pána Segersa súdom prvého stupňa sa pán Segers obrátil na Súd najvyššej inštancie. Tento súd sa obrátil na svoje vlastné rozsudky, podľa ktorých riaditeľ, ktorý vlastní 50% a viac akcií spoločnosti sa môže považovať za zamestnanca spoločnosti. Poistovňa však tvrdila, že toto pravidlo by sa malo vzťahovať len na riaditeľov spoločností založených podľa holandskej legislatívy a nie na zahraničné spoločnosti.

Najvyšší súd sa obrátil na ESD s dvomi otázkami, prvá sa týkala článkov 52 a 58 a 60 a 66 ZES a či ich je možné vykladať tak, že kompetentné orgány zdravotného poistenia nemôžu vylúčiť riaditeľov spoločností registrovaných v inom členskom štáte, kde však nevykonávajú žiadnu zárobkovú činnosť so systému povinného zdravotného poistenia.

Komisia v tomto prípade rozhodla, že vzhľadom na článok 52 ZES, spoločnosť založená v súlade s právnym poriadkom iného členského štátu má právo slobodne podnikat' na území iného členského štátu za rovnakých podmienok, ako spoločnosti založené v Holandsku. Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že článok 52 ZES je jedným zo základných ustanovení EHS a preto nadobúda priamy účinok. Z požiadavky rovnakých podmienok pre všetky spoločnosti vyplýva aj právo prihlásiť sa do systému sociálneho zabezpečenia za rovnakých podmienok ako domáce spoločnosti. Odmietnutie sociálnych dávok riaditeľovi spoločnosti založenej podľa iného právneho predpisu je teda považované za obmedzenie slobody usadiť sa a slobodného pohybu osôb. Hoci pánovi Segersovi nebolo odopreté právo na nemocenské dávky z dôvodu jeho národnosti, ale z dôvodu registrovaného sídla spoločnosti, komisia sa odvoláva na rozsudok vo veci Francúzsko vs. Komisia a na článok 58 ZES podľa ktorého „So spoločnosťami založenými podľa práva niektorého členského štátu a ktoré majú svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto podnikania na území Spoločenstva, sa pre účely tejto kapitoly zaobchádza rovnako s fyzickými osobami, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov.“ Obmedzenia práva na sociálne zabezpečenie zamestnanca firmy, ktorá má síce registrované sídlo v inom členskom štáte by bolo obmedzením slobody presadiť sa prostredníctvom zastúpenia, pobočky alebo dcérskej spoločnosti v danom štáte. Čo sa týka námietok poisťovne sociálneho zabezpečenia, ktorá sa odvoláva na zneužitie systému sociálnych dávok zo strany zahraničných osôb EHS v istých prípadoch dovoľuje rozdielne

zaobchádzanie s firmami so sídlom v inom členskom štáte, ak je toto zaobchádzanie odôvodnené otázkami verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia. Žiadna z výnimiek však nie je uplatniteľná na tento prípad.

ESD teda v tomto prejudiciálnom konaní na prvú otázku odpovedal, že články 52 a 58 ZES sa majú vykladať tak, že obmedzenie práva na nemocenské a sociálne dávky z dôvodu štátnej príslušnosti v inom členskom štáte resp. dôvodu sídla spoločnosti v inom členskom štáte sa považuje za porušenie ZES.

3.1.4 Centros⁵²53

Táto prejudiciálna otázka bola predložená v rámci sporu medzi Centros Limited, zapísanej v Anglicku a Ústredným orgánom pre obchod a spoločnosti v Dánsku, nakoľko tento zamietol žiadosť spoločnosti Centros o zápis organizačnej zložky spoločnosti v Dánsku.

Spoločnosť Centros bola založená manželským párom pánom a pani Brydeovcami, dánskymi štátnymi príslušníkmi. Nakoľko britská právna úprava nestanovuje u „private limited company“, teda spoločnosť z ručením obmedzeným, minimálnu výšku základného imania, táto spoločnosť bola založená so základným imaním 100 GBP, ktoré nebolo splatené. Spoločnosť vo Veľkej Británii nevykonáva žiadnu činnosť.

Podľa dánskeho Zákona o spoločnostiach s ručením obmedzeným zahraničné spoločnosti, za ktorú sa Centros považuje, môžu na území Dánska slobodne zakladať organizačné zložky svojich podnikov. V lete 1992 požiadala pani Brydeová o zapísanie organizačnej zložky spoločnosti Centros v Dánsku. Ústredný orgán pre obchod a spoločnosti však túto žiadosť zamietol, nakoľko spoločnosť vo Veľkej Británii nevykonávala žiadnu činnosť a domnieval sa, že Centros by teda v Dánsku mal svoj hlavný podnik. Ústredný orgán pre obchod a spoločnosti mal tiež pocit, že Brydeovci sa chceli vyhnúť dánskeho právnemu predpisu, ktorý v tom čase stanovoval minimálnu výšku základného imania spoločnosti s ručením obmedzeným na 200 000 DKK. Po zamietnutí žiadosti podala spoločnosť Centros žalobu, v ktorej sa odvolávala na skutočnosť, že splnila

⁵² Rozhodnutie ESD z 9.3.1999 vo veci C-212/97 (*Centros Ltd. v. Erhvervsog Selskabsstyrelsen*) dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61997CJ0212:SK:HTML>

všetky podmienky potrebné pre zapísanie organizačnej zložky a skutočnosť, že vo Veľkej Británii nevykonávala žiadnu zárobkovú činnosť nemá na jej právo usadiť sa žiadny vplyv, odvolávajú sa na rozsudok v prípade Segers. Ústredný orgán pre obchod a spoločnosti zase odôvodňoval svoje rozhodnutie tým, že rozhodnutie založiť spoločnosť vo Veľkej Británii malo slúžiť ako prostriedok na obídenie dánskych právnych predpisov a obhajoval sa chránením verejných alebo súkromných veriteľov a potrebou bojovať proti podvodnému chovaniu.

Dánsky súd sa teda obrátil na ESD s otázkou, či články 52 a tiež 56 a 58 ZES dovoľujú zamietnutie žiadosti spoločnosti Centros o zápis organizačnej zložky s prihliadnutím na vyššie spomenuté okolnosti. Dánsky štát sa odvoláva na skutočnosť, že sa jedná o vnútroštátnu záležitosť a je teda na samotnom štáte ako vo veci rozhodne. Odvoláva sa aj na otázku ochrany veriteľov. Keďže dánsky právny predpis stanovuje výšku základného imania, sleduje tým otázku ochrany veriteľov aj spoločnosti pred zánikom. Nakoľko je spoločnosť Centros zapísaná podľa anglického právneho poriadku, ale vystupovať a vykonávať svoju činnosť bude v Dánsku, veritelia pri jednaní s ňou nemusia vedieť, že nejde o dánsku spoločnosť.

ESD na otázku odpovedal tak, že články 53 a 58 ZES bránia členskému štátu, aby odmietol zapísanie organizačnej zložky podniku založenom v inom členskom štáte podľa iných právnych predpisov, ale v ktorom nevykonáva žiadnu právnu činnosť a organizačná zložka je založená za účelom obísť právne predpisy v členskom štáte a vykonávať tam zárobkovú činnosť. ESD dôvodil tým, že keby spoločnosť na území Veľkej Británie vykonávala aspoň nejakú činnosť, zápis by jej povolili, ale na ochrane veriteľov by sa tým nič nezmenilo. ESD taktiež uviedol, že občan má právo si vybrať krajinu na založenie spoločnosti, ktorej podmienky na podnikanie sa jej zdajú priaznivejšie. Články 53 a 58 ZES však členskému štátu nebránia, aby podnikol kroky na ochranu veriteľov a v záujme predísť podvodnému konaniu za podmienok, že sa chcú založením organizačnej zložky vyhnúť plneniam voči veriteľom. Boj proti podvodom však nemôže zamedziť zápis organizačnej zložky do registra danej krajiny.

3.1.5 *Überseering*⁵⁴

Je jedným z najvýznamnejších rozhodnutí Európskeho súdneho dvora ohľadom slobody usadzovania spoločností. Priamo sa dotýka kolízneho práva jednotlivých štátov. Prejudiciálne konanie sa týka výkladu článkov 43 a 48 ZES pri riešení sporu medzi spoločnosťou *Überseering*, založenej podľa holandského právneho poriadku a spoločnosťou *Nordic Construction Baumanagement GmbH*, so sídlom v Spolkovej republike Nemecko.

Podľa nemeckého právneho poriadku návrh na začatie konania podaný osobou, ktorá nemá právnu spôsobilosť, musí byť automaticky zamietnutý. Spolková republika Nemecko patrí k vyznávačom teórie sídla, podľa ktorého spoločnosť má právnu spôsobilosť podľa miesta, v ktorom skutočne vykonáva svoju činnosť, teda nie v štáte, v ktorom bola založená. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na spoločnosti, ktoré následne premiestni svoje „skutočné sídlo“ do Nemecka. Ak sa právna spôsobilosť určuje podľa nemeckého práva, takáto spoločnosť nemá ani práva ani povinnosti vyplývajúce z práva byť účastníkom súdneho konania, jedine v prípade, ak by bola opätovne v Nemecku založená a nadobudla právnu spôsobilosť podľa nemeckého práva.

V októbri 1990 spoločnosť *Überseering* nadobudla pozemok nachádzajúci sa v Dusseldorfe. Na základe zmluvy o dielo zverila rekonštrukciu garáže stojacej na tomto pozemku spoločnosti *Nordic Construction Company Baumanagement(NCC)*. Práce boli vykonané, ale *Überseering* namietol existenciu väd vykonaných prác. Následne v decembri nadobudli rozhodujúce majetkové práva v spoločnosti *Überseering* dvaja občania Nemecka. Po tom, čo sa *Überseering* márne snažila vymôcť od *NCC* opravenie väd vykonaných na garáži, podala na súd žalobu. *Landgericht*(okresný súd Nemecka) túto žalobu zamietol. Rovnako zamietol žalobu aj *Oberlandesgericht*(krajský súd). Vzhľadom na skutočnosť, že *Überseering* je holandská firma a teda v Nemecku nemá právnu subjektivitu, keďže svoje skutočné sídlo prednedávnom premiestnila do Nemecka a teda ani nemá byť účastníkom súdneho konania. *Überseering* zase pripomienkoval, že v inom

⁵⁴ Rozhodnutie ESD zo dňa 5.11. 2002 vo veci *C-208/00 (Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH)*

súdnom konaní vystupoval ako žalovaná strana a na základe súdneho sporu mal zaplatiť odmeny architektom garáže.

Bundesgerichtshof (najvyšší súd Nemecka) pripúšťa, že v Nemecku existujú aj odporcovia teórie sídla, napriek tomu sa súd domnieva, že je vhodné pokračovať v jej dodržiavaní. Argumentuje podobnými dôvodmi ako v prípade Centros. Ak by sa začala uplatňovať teória založenia, spoločnosti by mohli obchádzať právne poriadky jednotlivých krajín a zakladať spoločnosti v krajinách, kde majú výhodnejšie podmienky. Nemecké právo a uznávanie teórie skutočného sídla má ochraňovať najmä veriteľov a tiež záujmy štátu. Rovnako by mali byť chránení aj minoritní vlastníci spoločností a zamestnanci spoločnosti. Nemecká právna úprava všetky tieto okolnosti zahrňuje a poskytuje všetkým subjektom primeranú ochranu. Takéto normy však podľa Bundesgerichtshof neexistujú vo všetkých členských štátoch. Zároveň si kladie otázku, či v prípade premiestnenia skutočného sídla spoločnosti do iného členského štátu, nie je sloboda usadiť sa prekážkou toho, aby sa na právne postavenie spoločnosti vzťahoval právny poriadok toho štátu, v ktorom sa nachádza jej skutočné sídlo. Judikatúra ESD podľa Bundesgerichtshof nedáva na túto otázku jednoznačnú odpoveď. V prípade Daily Mail sa ESD vyjadril, že existuje rozdiel medzi jednotlivými kolíznymi normami jednotlivých členských štátov, ktoré dovtedy žiadna medzinárodná zmluva neupravovala. Na druhej strane v prípade Centros ESD kritizoval odmietnutie zapísať organizačnú zložku britskej spoločnosti v Dánsku, hoci spoločnosť mala skutočné sídlo v Dánsku a teda svoje sídlo v podstate nepremiestnila. Bundesgerichtshof si teda kladie otázku, či je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES, ak v situácii, ktorá nastala v spore o veci samej uplatnia právne normy členského štátu, v ktorom má spoločnosť skutočné sídlo, ak majú tieto normy za následok stratu právnej subjektivity spoločnosti v danom členskom štáte, a ak áno, prikazujú spomínané články ZES, aby sa právna spôsobilosť spoločnosti posudzovala podľa právnych noriem štátu, v ktorom bola spoločnosť založená.

Podľa NCC a takisto podľa talianskej, španielskej a nemeckej legislatívy posudzovanie právnej subjektivity spoločnosti podľa legislatívy štátu, v ktorom má spoločnosť svoje skutočné sídlo nie je v rozpore so slobodou usadzovania. NCC sa odvoláva na článok 293 ZES, podľa ktorého vzájomné uznávanie právnej subjektivity spoločností je možné po vzájomnom rokovaní členských štátov a po uzatvorení dohovoru, ktorý doposiaľ prijatý nebol a teda posudzovanie právnej subjektivity spoločnosti, založenej podľa legislatívy iného členského štátu, podľa právneho poriadku krajiny, v ktorej má spoločnosť skutočné sídlo nie je v rozpore s predmetnými ustanoveniami ZES.

Podľa Überseering, holandskej vlády a vlády Spojeného kráľovstva, ako aj Komisie a Dozorného orgánu EZVO je v rozpore so slobodou usadzovania, ak sa spoločnosť založená podľa legislatívy členského štátu so skutočným sídlom v druhej členskej krajine, na základe legislatívy ktorej sa spoločnosť odoprie právna a procesná spôsobilosť a teda akákoľvek možnosť domáhať sa práv vznikajúcich na základe zmluvy uzatvorenej so spoločnosťou, ktorá je v tomto štáte usadená. Komisia takisto tvrdí, že v zmysle článku 293 ZES je začatie rokovania o uznávaní právnej subjektivity zahraničných spoločností potrebné len v prípade, že to bude naozaj nutné. Komisia, EZVO a Überseering takisto tvrdia, že rozhodnutie v prípade Daily Mail je v tomto prípade irelevantné. V prípade Daily Mail totiž išlo o skúmanie dôsledkov, ktoré by mal presun sídla spoločnosti na členský štát, v ktorom bola založená a preto tento prípad nemôže slúžiť ako príklad posúdenia aké právne dôsledky bude mať presun spoločnosti v prijímajúcom členskom štáte. Odpoveď na túto otázku by sa mala odvolávať na rozsudok Centros, ktorý sa týkal zaobchádzania so spoločnosťou v prijímajúcom štáte.

ESD, odvolávajúc sa na prípad Centros, uviedol, že pre spoločnosti platia rovnaké pravidlá ako pre fyzické osoby a teda miesto ich zápisu slúži len ako spôsob určenia právnej príslušnosti obdobne ako pri fyzických osobách a teda akákoľvek diskriminácia z týchto dôvodov je zakázaná. Súdny dvor takisto zamietol odvolania NCC, talianskej, nemeckej a španielskej vlády na článok 293 ZES a uviedol, že spomínaný dohovor je možné uplatniť len v prípade potreby. Takisto potvrdila názor Komisie, EZVO, vlády Spojeného kráľovstva, Holandska a Überseering, že rozhodnutie v prípade Daily Mail je v tomto prípade irelevantné, keďže prípad hodnotí stratu právnej subjektivity spoločnosti v štáte jej založenia a premiestnením sídla do iného členského štátu. Überseering nikdy neplánoval premiestniť svoje zapísané sídlo do Nemecka a teda tento prípad nemá s prípadom Daily Mail nič spoločné. Überseering má právo dovolávať sa slobody usadzovania, aby tak namietal proti nepriznaniu právnej a procesnej spôsobilosti členským štátom.

V ďalšom bode ESD skúmal, či odmietnutie právnej spôsobilosti nemeckými orgánmi sa považuje za obmedzenie slobody usadiť sa. ESD dospel k záveru, že takéto zaobchádzanie je obmedzením slobody usadiť sa. Odvolávajúc sa na bod 19 rozsudku v prípade Daily Mail, súdny dvor tvrdí, že spoločnosť existuje na základe práva členského štátu, v ktorom bola založená a teda Überseering nadobúda právnu subjektivitu na základe holandského práva a skutočnosť, že spoločnosť bola prevzatá nemeckými občanmi na jej právnu subjektivitu nemá žiaden vplyv. Takisto požiadavka nemeckej vlády, že na

domáhanie sa práv vyplývajúcich spoločnosti zo zmluvy a nadobudnutie právnej spôsobilosti je potrebné opätovné založenie podľa nemeckého právneho poriadku je obmedzením slobody usadiť sa.

Ako posledné ESD skúmal, či takéto obmedzenie slobody usadiť sa môže byť odôvodnené dôvodmi, ktoré udal nemecký súd. Nemecká vláda tvrdí, že strata právnej spôsobilosti je nediskriminačná, keďže sa rovnako týka aj spoločností založených podľa nemeckého právneho poriadku, ktoré premiestnili svoje skutočné sídlo mimo územia Spolkovej republiky Nemecko. Pokiaľ ide o dôvody všeobecného záujmu, pre ktoré je takéto rozhodnutie opodstatnené, Spolková republika Nemecko sa odvoláva na skutočnosť, že v rámci EÚ neexistuje harmonizácia v oblasti vytvárania minimálneho základného imania a nemecká vláda chce takýmto spôsobom uchrániť veriteľov a tiež zmluvných partnerov spoločnosti. Toto opatrenie takisto zabezpečuje vyrovnanú hospodársku súťaž. Obmedzenie takisto vyplýva zo snahy o ochranu menšinových spoločníkov, keďže ani v tejto oblasti neexistuje harmonizácia. Ďalej sa odvoláva na ochranu zamestnancov, zabezpečenou nemeckou legislatívou prostredníctvom spolupodieľania sa zamestnancov na riadení. Nakoniec sa nemecká vláda odvoláva na zamedzenie vytvárania dvojitej daňovej príslušnosti spoločností, čo vo väčšom rozmere dovoľuje teória založenia ako teória sídla. Spoločnosti sú v takýchto prípadoch neobmedzene zdaňované vo viacerých členských štátoch a môžu žiadať o daňové zvýhodnenia vo viacerých členských štátoch. Holandská vláda, EZVO a Komisia tvrdia, že uvedené zdôvodnenie nie je opodstatnené. Na ochranu veriteľov sa odvolávala už dánska vláda v prípade Centros a ESD tieto odôvodnenia zamietol. ESD nepoprel, že v niektorých prípadoch dôvody ako sú ochrana veriteľov, menšinových spoločníkov a zamestnancov môžu opodstatnenými pri obmedzení slobody usadiť sa, ale len pri dodržaní určitých podmienok. Tieto ciele však nemôžu odôvodniť stratu právnej subjektivity spoločnosti založenej v inom členskom štáte a jej možnosť domáhania sa práv vyplývajúcich zo zmluvy.

ESD teda odpovedal jednoznačne, strata právnej a procedurálnej spôsobilosti spoločnosti založenej v inom členskom štáte a majúcej v ňom svoje štatutárne sídlo, spolu s požiadavkou na získanie tejto spôsobilosti opätovným založením tejto spoločnosti v členskom štáte sa rovná porušeniu článkov 43 a 48 ZES. Z toho teda vyplýva, že členský štát je podľa článkov 43 a 48 ZES povinný rešpektovať právnu a následne aj procesnú spôsobilosť spoločnosti založenej podľa práva iného členského štátu, na základe ktorého túto spôsobilosť získala.

3.1.6 Inspire Art⁵⁵

Prejudiciálne konanie vo veci Inspire Art sa opäť zaoberá výkladom článkov 43, 46 a 48 ZES. Otázky boli položené v rámci sporu medzi Amsterdamskou komorou pre obchod a priemysel, Holandsko a spoločnosťou Inspire Art Ltd.,⁵⁶ založenej podľa právneho poriadku Anglicka a Walesu.

Spoločnosť Inspire Art bola založená 28. júla 2000 ako spoločnosť s ručením obmedzeným so sídlom vo Folkstone, v Anglicku. Jej jediným konateľom je občan Holandska, ktorý je v mene spoločnosti oprávnený konať a slobodne a nezávisle. Spoločnosť pod názvom Inspire Art Ltd., ktorá sa zaoberá predajom umeleckých predmetov začala zárobkovú činnosť 17. augusta 2000 a má svoju pobočku v Amsterdame. Spoločnosť bola v holandskom obchodnom registri zaregistrovaná bez poznámky, že ide o formálnu zahraničnú spoločnosť v zmysle článku 1 WFBV⁵⁷. Vzhľadom na to, že spoločnosť Inspire Art vykonáva svoju činnosť jedine v Holandsku, obchodná komora podala na spoločnosť Inspire Art 30. októbra 2000 žalobu s návrhom, že spoločnosť má byť do registra zapísaná aj s dodatkom formálne zahraničná spoločnosť, z čoho by pre Inspire Art vyplývali ďalšie povinnosti.⁵⁸ Inspire Art však poprelo, že jeho zápis do registra by bol neúplný, pretože spoločnosť nespĺňa požiadavky na formálnu zahraničnú spoločnosť zahrnuté v článku 1 WFBV a po druhé, rozhodnutie súdu bolo v rozpore s komunitárnym právom, a to konkrétne článkami 43 a 48 ZES o slobode usadzovania. Vzhľadom na tieto okolnosti holandský súd prerušil konanie a obrátil sa na ESD v dvoch široko položených prejudiciálnych otázkach. V prvej sa pýtal, či je žiadosť o dodržiavanie WFBV od spoločnosti založenej vo Veľkej Británii, ktorá však vykonáva všetky svoje

⁵⁵ Rozsudok ESD z 30.9.2003 vo veci C-167/01 (*Kamer van Koophandel en Fabriken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd.*), dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001CJ0167:EN:HTML>

⁵⁶ Private Limited Company- anglická obdoba spoločnosti s ručením obmedzeným

⁵⁷ Článok 1 WFBV definuje formálnu zahraničnú spoločnosť ako kapitálovú spoločnosť založenú podľa práva iného štátu, má právnu subjektivitu a vykonáva celú alebo prevážnu časť svojej činnosti v Holandsku a nemá žiadnu skutočnú spojitosť so štátom, podľa legislatívy ktorého bola založená.

⁵⁸ WFBV stanovuje formálne zahraničným spoločnostiam uvádzať na všetkých dokumentoch dodatok formálne zahraničná spoločnosť, ustanovuje výšku minimálneho základného imania spoločnosti, povinnosť zostavovať a zverejňovať ročné účtovné závierky, takisto zakazuje výkon akýchkoľvek činností riaditeľom a konateľom spoločnosti dokiaľ nebude zápis do registra vykonaný.

aktivity v Holandsku a nemá žiadne reálne spojenie s krajinou, v ktorej je zapísaná, ktorej zákony sú však menej prísne ako tie holandské, obmedzením slobody usadzovania v zmysle článkov 43 a 48 ZES a po druhé, v prípade správnej interpretácie týchto článkov, má sa článok 46 vykladať tak, že články 43 a 48 ZES nemajú vplyv na použiteľnosť holandskej judikatúry v tomto prípade, pretože ide o oprávnené dôvody.

Komisia usúdila, že požiadavka vedenia a zverejňovania ročnej účtovnej závierky uvedená v odseku 1 a odseku 2 článku 5 WFBV pre formálne zahraničné spoločnosti sa podľa odseku 3 toho istého článku netýka spoločností založených v členskom štáte Európskej únie a teda sa tento článok vzťahuje aj na spoločnosť Inspire Art. Po ďalšie, niektoré ustanovenia WFBV sú v podstate implementáciou 11. smernice⁵⁹ do domácej legislatívy a teda nie je dôvod tieto články vykladať ako porušenie slobody usadzovania.

Na druhej strane, niektoré články WFBV sa môžu vykladať ako obmedzenie slobody usadzovania, konkrétne odsek 4 článku 4, ktorý zakazuje riaditeľovi alebo konateľovi spoločnosti konať v mene spoločnosti dokým nespĺňa podmienky zápisu do obchodného registra. Komisia však priznáva, že článok 12 11. smernice priznáva členskému štátu právo na stanovenie primeraných sankcií, v prípade, že pobočka spoločnosti nevykoná potrebné zverejnenia účtovných závierok v hostiteľskom členskom štáte. Je na vnútroštátnom súde, aby posúdil, či sankcie stanovené odsekom 4 článku 4 WFBV sú adekvátne. Ak vnútroštátny súd dospeje k záveru, že sankcie stanovené pre formálne zahraničné spoločnosti sú prísnejšie než pre domáce spoločnosti, ide o diskrimináciu a toto ustanovenie je v rozpore s právom Spoločenstva. 11. smernica bola prijatá na základe článku 44 odsek 2 písm. g) ZES, ktorý stanovuje, že Rada a Komisia musia vykonávať na základe povinností, ktoré im vyplývajú z tohto článku ochranné opatrenia na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb a v zmysle článku 58 dosiahnuť cieľ rovnocennosti týchto opatrení v celom Spoločenstve. Okrem toho je v odsekoch 4) a 5) zahrnuté, že akékoľvek rozdiely medzi právnymi predpismi členských štátov môžu byť považované za obmedzenie slobody usadzovania. Povinnosti navyše môžu byť uložené členským štátom iba vtedy, ak sa tým môže dosiahnuť cieľ, ktorý sa sleduje. Z uvedeného vyplýva, že odsek 4) článku 4 WFBV je v rozpore s ustanoveniami 11. smernice.

⁵⁹ 11. smernica Rady č. 89/666 zo dňa 21. decembra 1989 o požiadavkách na prístupnosť údajov týkajúcich sa pobočiek zriadených v členskom štáte, dostupná na inernete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1989:395:0036:014:SK:HTML>

Niektoré ustanovenia WFBV však nespádajú do pôsobnosti 11. smernice a preto je ich potrebné vysvetľovať v kontexte článkov 43 a 48 ZES. Holandská obchodná komora tvrdí, že odvolanie sa na prípad Centros je v tomto prípade irelevantné, pretože Holandsko zápisu pobočky spoločnosti nebráni. Holandská vláda tvrdí, že podmienky zápisu pobočiek v Holandsku sú veľmi liberálne a čoraz viac spoločností využíva formu zápisu v inej krajine s cieľom vyhnúť sa povinnostiam spojených s registráciou spoločnosti v Holandsku. Holandská strana sa teda rozhodla zamedziť tento vývoj. Navyše, podľa holandskej obchodnej komory sú tieto opatrenia nediskriminačné, pretože sa vzťahujú na domáce aj zahraničné spoločnosti. Odvolávajúc sa na rozsudky Segers a Centros holandská obchodná komora tvrdí, že tieto rozsudky sú irelevantné, keďže Holandsko právnu spôsobilosť spoločnosti uznalo, vytýčilo len určité podmienky a sankcie, ktoré mala spoločnosť splniť. Spoločnosť Inspire Art podľa obchodnej komory prekračuje možnosti slobody usadzovania, pretože sa snaží obísť súbor pravidiel, ktoré stanovuje holandské právo.

Na druhej strane, spoločnosť Inspire Art, odvolávajúc sa na prípady Segers a Centros tvrdí, že spoločnosť môže využiť svoje právo usadiť sa aj za účelom obídienia legislatívnych opatrení v štáte, v ktorom svoju činnosť vykonáva. Spoločnosť Inspire Art taktiež argumentuje, že spoločnosti sa majú riadiť legislatívou štátu, v ktorom boli založené a teda požiadavka holandskej obchodnej komory, aby sa zahraničné spoločnosti riadili holandským právnym poriadkom je neopodstatnená a neprimeraná.

ESD rozhodol s odvolaním sa na predchádzajúce rozsudky v prípadoch Segers a Centros, že nie je podstatné, či bola spoločnosť založená len za účelom vyhnúť sa prísnejším právnym predpisom v štáte, kde je jeho hlavné podnikanie. Dôvody, pre ktoré je spoločnosť založená, sú okrem prípadu podvodu irelevantné. Z toho vyplýva, že spoločnosti sú oprávnené vykonávať svoju hlavnú činnosť, zakladať pobočky v akomkoľvek členskom štáte, umiestnenie ich riaditeľstva slúži len ako hraničný ukazovateľ a slúži obdobne ako štátna príslušnosť u fyzických osôb. Tak vo veci samej, skutočnosť, že spoločnosť Inspire Art bola založená za účelom obchádzania holandských predpisov nemá zakazovať tejto spoločnosti zriadenie pobočky v Holandsku. Súd rovnako zamietol argument, podľa ktorého ustanovenia WFBV nemajú žiaden vplyv na slobodu usadzovania. Právna úprava vo veci samej, ktorá vyžaduje na vytvorenie pobočky tejto spoločnosti založenej v súlade s právnymi predpismi členského štátu, splnenie pravidiel v štáte usadenia má vplyv brániť vo výkone týchto spoločností slobody usadiť sa. ESD opäť vysvetľuje svoje rozhodnutie v prípade Daily Mail, pri ktorom išlo o reálny presun

sídla spoločnosti z jedného členského štátu do druhého. V tomto prípade, rovnako ako v prípade Überseering si firma Inspire Art ponechávala svoje registrované sídlo, vzťahuje sa teda na ňu legislatíva štátu, v ktorom bola založená. Znamená to, že články WFBV sú v rozpore s článkami 43 a 48 ZES. Čo sa týka odvolávania sa holandskej obchodnej komory na článok 46 ZES, opatrenia obsiahnuté vo WFBV ako je ochrana veriteľov, ochrana voči daňovým podvodom, nespádajú do pôsobnosti tohto článku. S ohľadom na predchádzajúcu judikatúru ESD obmedzujúce opatrenia musia spínať tri podmienky: opatrenie musí byť použité nerozlišujúcim spôsobom, je zdôvodnené imperatívnymi požiadavkami vyplývajúcimi zo všeobecného záujmu, musia byť vhodné pre dosiahnutie cieľa, nepresahujú rámec toho, čo je pre sledovaný cieľ primerané. WFBV tieto podmienky nespĺňa.

Ako už ESD odpovedal na prejudiciálne otázky v prípadoch Centros, Überseering, spoločnosť založená podľa legislatívy členského štátu sa riadi touto legislatívou a je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES právnymi úpravami ako je WFBV obmedzovať sekundárnu slobodu usadzovania. Dôvody, prečo bola spoločnosť v členskom štáte založená, ako aj skutočnosť, že prevažnú časť svojej činnosti realizuje v inom členskom štáte nemá žiadny vplyv na využívanie slobody usadzovania.

3.1.7 Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt⁶⁰

V tejto veci sa Európsky súdny dvor opäť zaoberal premiestneným sídlom spoločnosti do iného členského štátu.

Spoločnosť Cartesio bola založená podľa práva Maďarskej republiky ako komanditná spoločnosť so sídlom v meste Bajor, v Maďarsku. Spoločnosť má jedného komandistu a jedného komplementára, ktorí sú obaja štátnymi príslušníkmi Maďarska. Spoločnosť podniká v oblasti ľudských zdrojov, sekretárskych prác, prekladania, vyučovania a vzdelávania. Dňa 11. novembra 2005 podala spoločnosť žiadosť na miestny súd o prepísanie sídla spoločnosti v obchodnom registri do Gallarte v Taliansku. Táto jej

⁶⁰ Rozhodnutie ESD z 16.12.2008 vo veci C-210/06 (*Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt*), dostupné on-line: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006CJ0210:SK:HTML>

žiadosť bola zamietnutá s odvolaním sa na vnútroštátne právo, ktoré nedovoľuje spoločnosti založenej v Maďarsku premiestnenie svojho sídla do zahraničia a naďalej podliehať maďarskému právu ako svojmu osobnému štatútu. Cartesio sa proti tomuto rozsudku odvolal a na základe rozsudku Európskeho súdneho dvora vo veci SEVIC Systems tvrdí, že ak maďarský zákon rozlišuje medzi spoločnosťami podľa toho, v ktorom štáte je ich sídlo, takýto zákon je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES.

Na druhej strane, vnútroštátny súd sa odvoláva na rozsudok vo veci Daily Mail vs. General Trust, teda že sloboda usadiť sa zakotvená v článkoch 43 a 48 ZES sa netýka cezhraničného premiestnenia registrovaného sídla spoločnosti do iného štátu, s ponechaním si osobného štatútu štátu, ktorý opúšťa, keď tomu príslušné orgány bránia.

Toto rozhodnutie by však mohla zmeniť najnovšia judikatúra ESD. Vnútroštátny súd sa odvoláva na už vyššie spomenuté rozhodnutie súdneho dvora vo veci SEVIC systems, v ktorom Európsky súdny dvor tvrdí, že je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES, aby členský štát zakázal fúziu dvoch spoločností, pri likvidácii jednej z nich a prevode imania na druhú, pričom jedna zo spoločností má sídlo v inom členskom štáte, pokiaľ je takáto fúzia povolená spoločnostiam, ktoré sú obe z rovnakej krajiny. Napokon sa vnútroštátny súd odvolával aj na Nariadenie Rady EHS č. 2137/85, ktoré zavádza pružnejšie ustanovenia týkajúce sa premiestnenia sídla spoločnosti do iného členského štátu bez straty jeho právnej subjektivity v štáte, ktorý opúšťa. Vnútroštátny súd teda položil prejudiciálnu otázku, či je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES právna úprava štátu, ktorá bráni spoločnosti založenej podľa vnútroštátneho práva, aby premiestnila svoje sídlo do iného štátu, pri čom by si ponechala osobný štatút spoločnosti založenej podľa práva domovského štátu.

Európsky súdny dvor opäť pripomenul a potvrdil svoje rozhodnutie vo veci Daily Mail, podľa ktorého spoločnosť existuje na základe právneho poriadku štátu, v ktorom bola založená. Právne poriadky jednotlivých krajín sú tak odlišné, že niektoré môžu skutočne požadovať likvidáciu spoločnosti v mieste jej založenia a založenie spoločnosti nanovo v druhom členskom štáte. ESD sa tiež odvolal na rozsudok vo veci Überseering, podľa ktorého má spoločnosť preniesť aj svoje skutočné sídlo do iného členského štátu bez straty subjektivity v členskom štáte, v ktorom bola registrovaná. Z tohto vyvodil, že štát má právo spoločnosti založenej podľa jej právneho poriadku uložiť obmedzenia týkajúce sa premiestnenia sídla mimo svojho územia, ak si má spoločnosť zachovať právnu subjektivitu tohto štátu. Takisto ESD dospel na základe článku 58 ZES k rozhodnutiu, že tak ako má členský štát právo určiť väzbu potrebnú na to, aby bola založená podľa práva

tohto štátu, má rovnako právo určiť túto väzbu aj neskôr a teda má možnosť neumožniť spoločnosti, na ktorú sa vzťahuje jeho vnútroštátne právo, zachovať si toto postavenie, keď sa tá chce zreorganizovať v inom členskom štáte premiestnením svojho sídla na územie posledného uvedeného štátu, prerušiac tak väzbu, ktorú stanovuje vnútroštátne právo členského štátu, kde bola spoločnosť založená. Takýto prípad premiestnenia je však potrebné odlíšiť od prípadu, v ktorom spoločnosť mieni premiestniť svoje sídlo do iného štátu spolu so zmenou právneho poriadku, ktorý sa na ňu vzťahuje. V tomto prípade sa spoločnosť zmení na spoločnosť v súlade s právnym poriadkom štátu, do ktorého došlo k premiestneniu.

ESD teda v tomto prípade dospel k rozhodnutiu, že nie je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES, aby štát spoločnosti, ktorá je založená podľa vnútroštátneho práva bránil spoločnosti premiestniť svoje sídlo do iného štátu, v prípade, že spoločnosť by si ponechala právnu subjektivitu štátu, v ktorom bola prvotne založená.

4. Diskusia

Prvým významným rozhodnutím ESD v oblasti slobody usadzovania bol rozsudok Daily Mail. V tomto rozsudku ESD uviedol, že rozhodovanie o cezhraničnom premiestnení sídla spoločnosti spadá pod rozhodnutie vnútroštátneho súdu a nie pod články 43 a 48 (vtedy 52 a 58) ZES. ESD v tejto veci uviedol, že spoločnosti existujú na základe vnútroštátneho práva a na základe tohto práva by mali byť hodnotené. Takisto sa odvolal na článok 293 ZES a poukázal na rozdielnosť právnych poriadkov, ktorá v tom čase nebola harmonizovaná. Pokiaľ nedôjde k harmonizácii týchto právnych poriadkov, každý štát má právo slobodne rozhodovať o premiestnení sídla spoločnosti podľa svojej legislatívy.

Prípád Fearon sa síce netýka konkrétne slobody usadzovania spoločností, je to však pekný príklad výnimky zo zákazu diskriminácie. Ochrana majetkových práv spadá pod tieto výnimky a rovnako, tento zákon sa vzťahuje ako na írskych, tak aj na ostatných štátnych príslušníkov a teda sa vlastne o diskrimináciu nejedná.

Prípád Segers znamená istý posun vo vývoji judikatúry týkajúcej sa slobody usadzovania. Kým v prípade Daily Mail ESD priznal právo štátu rozhodnúť vo veci slobody usadzovania podľa svojej legislatívy, v prípade Segers to už tak nebolo. ESD rozhodol, že prijímajúci štát nemá právo odoprieť spoločnosti a jej zamestnancom rovnaké sociálne a iné benefity, aké majú štátni príslušníci týchto štátov.

Významný zlom v oblasti slobody usadzovania bol prípad Centros. Súdny dvor v tomto prípade rozhodol, že spoločnosť má právo založiť si registrovanú pobočku v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ a uskutočňovať tam podnikateľskú činnosť, bez ohľadu na štát jej založenia a na skutočnosť, že spoločnosť v tomto štáte žiadnu činnosť nevykonáva a bola v ňom založená len z dôvodu obídenia právnych predpisov iného členského štátu. Tento rozsudok sa priklonil k uznávaniu teórie založenia spoločnosti.

Veľký dosah na utváranie slobody usadzovania mal prípad Überseering, v ktorom ide o spor krajiny, ktorá je uplatňuje teóriu sídla spoločnosti. ESD sa v tomto prípade vyjadril, že je v rozpore s článkami 43 a 48 ZES, aby spoločnosť stratila svoju právnu subjektivitu v štáte, kde vykonáva svoju činnosť a ktorý je odlišný od štátu jej založenia a aby na získanie subjektivity bolo potrebné opäť založiť spoločnosť v členskom štáte. Týmto rozhodnutím ESD takisto dotvára svoj rozsudok vo veci Daily Mail. Hoci podľa článku 293 ZES má medzinárodná dohoda zblížiť právne predpisy jednotlivých štátov a tým uľahčiť slobodu usadzovania, nemení to nič na vykonávaní slobody usadzovania,

hoci táto zmluva ešte neexistuje. Takisto, medzi vecami Daily Mail a Überseering je podstatný rozdiel. Daily Mail sa totiž týka vyst'ahovania sa spoločnosti s krajiny a Überseering len presunutia miesta činnosti, registrované sídlo spoločnosti pri tom zostáva nezmenené.

V prípade Inspire Art ESD dotvára slobodu usadzovania. Podľa ESD ide o obmedzenie slobody usadiť sa, ak má spoločnosť s registrovaným sídlom v inom členskom štáte, na to, aby podnikala v druhom členskom štáte splniť podmienky pre založenie obdobnej spoločnosti v tomto členskom štáte. Ako už ESD uviedol v svojej predchádzajúcej judikatúre spoločnosť existuje na základe práva, podľa ktorého bola založená. Na základe tohto stanoviska vidno jasný postoj ESD v otázkach určovania osobného štatútu spoločnosti.

Posledným prípadom bol prípad Cartesio. Týmto rozhodnutím ESD len potvrdil svoje rozhodnutie v prípade Daily Mail. A opäť potvrdil, že je rozdiel medzi opúšťaním krajiny, keď si podmienky môže určiť samotný štát a medzi zakladaním pobočiek v krajinách, teda medzi „vstupom“ do týchto krajín. V prípade Cartesio sa vlastne opäť zopakovalo rozhodnutie Daily Mail, a teda, že štát má právo stanoviť podmienky na opustenie a zapísanie sídla spoločnosti do iného členského štátu, a takéto obmedzenia nie sú obmedzením slobody usadzovania.

Záver

Sloboda usadzovania spoločností je základnou slobodou, ktorá tvorí spoločný európsky trh. Je zakotvená v článkoch 43 a 48 ZES. Predstavuje právo spoločností zakladať pobočky, dcérske spoločnosti a vykonávať svoju činnosť v ktoromkoľvek členskom štáte Európskej únii v rovnakom rozsahu a za rovnakých podmienok ako majú štátni príslušníci tohto štátu.

So slobodou usadzovania úzko súvisí aj určovanie osobného štatútu spoločností. V priebehu rokov sa vyvinuli dve základné teórie: teória inkorporačná (teória miesta založenia) a teória skutočného sídla. Kým inkorporačná teória posudzuje osobný štatút, teda štátnu príslušnosť, právny poriadok podľa ktorého má byť spoločnosť spravovaná, podľa miesta jej zapísaného sídla, registrácie, teória sídla určuje osobný štatút podľa miesta, kde skutočne spoločnosť vykonáva svoju činnosť.

Jednotlivé štáty EÚ v minulosti určovali osobný štatút spoločnosti podľa rôznych teórií a preto boli otázky premiestnenia sídla často otázkami diskusii a prejudiciálnych konaní.

Prvým významným prípadom bola vec Daily Mail. Tento prípad býva označovaný literatúrou za víťazstvo teórie sídla. Hoci sa to na prvý pohľad tak môže zdať, ESD jasne vo svojej ďalšej judikatúre vysvetlil, že existuje rozdiel medzi opustením krajiny a teda aj premiestnením registrovaného sídla a medzi vstupom do krajiny, vytvorením pobočky, dcérskej spoločnosti. V prípade opustenia krajiny, má štát právo upraviť podmienky podľa vlastného práva. Toto rozhodnutie súdneho dvora potvrdil aj relatívne nedávny rozsudok vo veci Cartesio.

Inak je to však v prípade, že spoločnosť chce zapísať v členskom štáte iba svoju pobočku, resp. dcérsku spoločnosť. Prípady Centros, Überseering a Inspire Art jasne vyjadrujú stanovisko súdneho dvora. V prípade Centros súdny dvor rozhodol, že je v rozpore s komunitárnym právom zakázať zapísanie pobočky spoločnosti s registrovaným sídlom v inom členskom štáte, aj keď spoločnosť v tomto štáte nevykonáva žiadnu činnosť. Už tu je zrejma istá náklonnosť k teórii inkorporačnej.

Prípad Überseering je prípadom, ktorý sa jednoznačne zaoberá kolíznym právom jednotlivých štátov. Opäť a ešte zreteľnejšie sa objavuje názor, že spoločnosť sa má riadiť právom štátu, podľa ktorého bola založená a akékoľvek obmedzenie jej podnikania, ktoré nespadá pod otázky verejného záujmu alebo verejnej bezpečnosti je porušením ZES. Takisto, jej právna subjektivita pramení z práva štátu, v ktorom bola založená.

Prípád Inspire Art definitívne ukončil polemiku o určovaní právneho poriadku, podľa ktorého sa majú spoločnosti riadiť. Ak dovtedy bolo možné používať teóriu skutočného sídla, v svetle tohto rozsudku to už možné nebolo.

Vďaka týmto rozhodnutiam postupne dochádza k odstraňovaniu bariér, ktoré doposiaľ obmedzovali slobodu usadzovania. Zakladateľ spoločnosti má právo vybrať si štát založenia podľa toho, kde mu podmienky na podnikanie najviac vyhovujú. Takéto správanie sa nazýva tzv. forum shopping. Dochádza tak ku vzájomnej konkurencii právnych poriadkov. Tvorca legislatívy už pri tvorbe zákonov nemôže zohľadňovať len domáce podmienky, ale musí takisto sledovať, či je legislatíva dostatočne konkurencieschopná voči okolitým právnym poriadkom.

Otázkou stále zostáva harmonizácia právnych poriadkov týkajúcich sa práva spoločností. Doposiaľ sa vytvorili Európska spoločnosť a Európske družstvo, tieto formy spoločností však nie sú v dostatočnej miere využívané. Otázka harmonizácie priamych a nepriamych daní je tiež, zdá sa, v nedohľadne.

Bibliografia:

Knižné zdroje:

- 1.) HODÁL,P – ALEXANDER,J.2005, *Evropské právo obchodních společností*. Praha.Linde, a. s.,267 s. ISBN 978- 80-7201-520-6
- 2.) KARAS, V.- KRÁLIK, A. *Európske právo*. Bratislava. IURA EDITION.2004. 436 s. ISBN 80-8078-001-3
- 3.) KITTOVÁ, Z. 2007. *Jednotný európsky trh pre všetkých*, Bratislava. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, 76 s. , ISBN 978-80-969951-6-5
- 4.) EDWARD,DAVID A.O.- LANE, ROBERT C.1991. *Úvod do práva Evropského spoločenství*. 146 s. ISBN 80-85467-18-6
- 5.) PAUKNEROVÁ, M. 1998. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha : Karolinum, 1998. 219 s. ISBN 80-7184-598-1

Odborné články:

- 6.) PAUKNEROVÁ,M.2004.*Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí Evropského soudního dvora*. In. Právník, roč. CXLIII, 2004, č. 12, s. 1161-1184.ISSN 0231-6625
- 7.) JÚDOVÁ,E.2008. *Vplyv primárneho práva ES na právnu úpravu cezhraničných vzťahov*.In. Zborník z konferencie INTERPOLIS ´08, Banská Bystrica, ISBN 978-80-8083-724-2

Články v elektronických časopisoch:

- 8.) STAVINHOVÁ,P.,2006.*Svoboda usazování společností*. In Právní Poradce, dostupné na internete: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti
- 9.) LOKAJÍČEK,J.2011. *Přeshraniční přemístění sídla obchodních společností*. In časopis Všehrd. Dostupné na internete: <http://casopis.vsehrd.cz/2011/09/preshranicni-premisteni-sidla-obchodnich-spolecnosti>

Inernetové stránky:

- 10.) Eur-lex – přístup k právu Európskej únie. www.eur-lex.europa.eu